

שתי יד ימיכם קודמים

הערה נהיגה מאוד בדין
הגבהת כל חלקי היד בברכת כהנים

העבודה היחידה שנשארה לנו מהמקדש

איש נכון

ברכת כהנים כהלכתה

המלצות
הגאונים
הגדולים
שליט"א
בעמ' 6-7

ברכת עם ישראל ע"י הכהנים אשר הובטחני עליה בתורה

"יד" בתורה היינו כל היד כולה, ורק בקידוש ידים ורגלים הפקיעו ע"י הלכה למשה מסיני דעד הפרק בלבד, ע"ש, וא"כ פשוט מדברי גמ' זו (בערכין) דהגבהת כל היד במשמע [וכן ציינו המבי"ט, באר שבע ואבנ"ז דלהלן לסוגי' זו (ועי' גם נחל איתן לגרח"ק זצ"ל פי"ד ס"ד סק"א)].

אף בסברת דין זה של המשנה דהשיעור הוא "כנגד כתפיהן" משמע דשיעור זה הוא משום שצריך להגביה כל היד, שהרי אם היה מספיק בהגבהת הכפים לחוד אינו מובן שיעור זה, דהרי מקומם הטבעי של ה"כפות" שהם שמוטות למטה, ולכאורה היה מספיק שייגביהם לכנגד הלב או החזה וכיו"ב, ורק אם צריכים נשיאת כל הזרוע מבואר היטב דפירשו חז"ל דההגבהה צריכה להיות למקום יציאת כל היד, וכן מתפרש בלבוש (סי"ב, והובא בבגדי ישע ושתי' זיתים), מבי"ט (קרית ספר הל' תפילה פי"ד) ובאר שבע (סוטה ל"ז), והועתקו דבריהם [בתוספת האופנים שביארו רבותינו בדבריהם] בהערות על התמונות (ו', ז'). וכן מבואר ברש"י (סוטה ל"ח.) ורע"ב (סוטה ז', ו') שביארו השיעור של "כנגד כתפיהן" - מפני שצריך נשיאות כפים, עכ"ל. גם העיר חכם א' דממש"כ רש"י (שם מ'. ד"ה לאו משום) בביאור הגמ' בוודאי למדנו דמנהג הכהנים בזמן חז"ל ובזמן רש"י היה שהגביהו כל חלקי היד, ע"ש.

איתא במתני' (סוטה ז', ו', וכע"ז בתמיד ז', ב') "במדינה הכהנים נושאים את ידיהם כנגד כתפיהן". והובא ברמב"ם (פי"ד מהל' תפילה ה"ג) ובטוש"ע (קכ"ח, י"ב).

וכ' השו"ע (סי"ד) "אין מברכין אלא בלשון הקודש, ובעמידה, ובנשיאת כפים, ובקול רם". ובמ"ב (סק"ג-ג"ב) דמדאורייתא הוא ולעיכובא.

והיות שדין זה שצריך לישא הידים כנגד הכתפים הוא לעיכובא, יש לידע האם לקיום המצוה כתיקונה מספיק שהכפים יהיו נגד הכתף, או שצריך לישא כל חלקי היד [כולל הזרוע] כנגד הכתף.

וכידוע דבארץ הקודש אין דבר ברור בזה אצל הכהנים דזה נושא בכה וזה בכה [ואף יש שאינם מגביהים כלל היד כנגד הכתף - והוא בהדיא דלא כמשנה ושו"ע], אך בחז"ל בכל מה ששמעתי מכמה ארצות כאנגליה, ארה"ב, בלגיה, שוויץ, הולנד ועוד פשוט אצל כולם שפושטים כל היד בגובה הכתף (והארכתי בהערה בסוף הדברים), וצריך לברר הדברים במקורותיהם.

והנה, מקור דין נשיאות כפים נלמד בגמ' (סוטה ל"ח.) בהיקש דכתיב "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם" דאף בניו בנשיאות כפים. ובגמ' ערכין (י"ט:) מתפרש דסתם לשון

בראב"ד (תמיד ל"ג): כתב "וכל שכן אם יגביהן למעלה מראשיהן דשפיר דמי".
 וגם ברדב"ז (כת"י ח"ח סי' י"ט) כתב שקראו למצוה "נשיאות כפים" כדי שיהיו
 "ראשי אצבעותיו כלפי מעלה וכפיו כנגד העם" [ולא סגי שישא זרועותיו וידיו
 פשוטות], ופירשו מהריק"ש ד"צריך שיהיו ידיו זקופות קצת", והעתיקו השתילי
 זיתים, וכן הברכ"י (ריש קכ"ח) העתיק דברי הרדב"ז "שיזקוף ידיו עד שיהיו ראשי
 אצבעותיו כלפי מעלה", וגם ציין (שם סקי"ט) לפרש שגונן נשיאות כפים כפירושו
 אף בדעת השו"ע, וכן מתפרש בלבוש (שהעתיקו גם השתילי זיתים), במבי"ט ובאר
 שבע (שיובאו להלן) ד"כנגד כתפיהן" הוא קצת למעלה ממקום יציאת היד, ולמדנו
 א"כ דבהגבהה מועטת בשיפוע כלפי מעלה - בפחות מתמונה זו היא המהודרת
 לכתחילה, וכ"ה בהדיא במור וקציעה ד"כנגד כתפיהן" הוא לכל הפחות... אבל
 להגביהן יותר... שמחזיקין אותן תחת העינים ודאי עדיף טפי, ע"כ, וכן משמע
 בתו"ט (סוטה ז') מהר"י אבוהב ועו"ת (קכ"ח), [וע"ע יראים (רס"ט) ואו"ז (ח"ב ת"א)],
 ומ"מ לא מצינו חולקים לפסול.

צריך זהירות יתירה בזה לפי שהפרש בין "כנגד הכתף" ל-תחת הכתף הוא
 שיעור מועט! והגר"נ קופשיץ שליט"א הורה למעשה שיגביה היד בשיפוע
 כלפי מעלה בכדי שגם הזרוע (למעלה ממרפקו) וגם אצבעותיו יהיו גבוהים כנגד
 הכתף, ואפשר שיש לסמוך על שיעור עובי היד לפי שיש גם עובי לכתף,
 דהיינו מגובה הכתף עד בית השחי כאשר ידו נשואה למעלה, אך הגרמ"מ
 לובין שליט"א אמר שהיא שאלה קשה וצ"ע גדול [בדאורייתא, ועי' בזה במש"כ
 הגאון רבי אשר וייס שליט"א בהמלצתו בעמוד 7], ועי' גם תמונה ה'.

שמעתי מהגר"נ קופשיץ שליט"א ועוד מן החכמים דלא הוי ניחא להו באופן
 תמונה זו כשמקרבי ידיו לגופו, לפי שאין כאן פרישת הידים אל העם, ואין זה
 צורת ברכה, אך מאידך גם סברו לומר דאם ירחיק ידיו מגופו והכפות יהיו פונות
 אל העם, יש לצדד דבוודאי בכלל הפשיטות הוא, ואפילו אם לא יהיו ישרות
 כסרגל [ובלבד שכל חלקי היד יהיו למעלה בגובה הכתף], ולדינא נראה דלכתחילה
 בוודאי עדיף לפשוט הידים בצורה ישרה (או קרוב לכך), אך גם בצירור זה משמע
 דכשר, וכן שמעתי מהגר"ר אביגדור נבנצל והגר"א וייס שליט"א. (והארכתני בזה
 במאמר המורחב ע"פ הרא"ש (מגילה פ"ג, כ"א) השו"ע, ביאור הגר"א (קכ"ח, י"ב) ועוד, ואכ"מ).

בצירור זה שגם הכפות אינם בגובה הכתף הוי ברכה לבטלה וביטל מצות עשה
 לכו"ע, והיה מי שרצה לפרש דברי התוס' יום טוב (סוטה ז', ו') באו"א, אך כבר מצינו
 ביפה ללב (להרב פלאגי - קכ"ח, ט"ז) שביאר בפשיטות כוונת התו"ט כדברי המור
 וקציעה שהוזכר לעיל (תמונה א') ד"הגבהה בעלמא" היינו מגובה הכתפיים ומשום
 דבגבולין סגי בשיעור זה, ואיך שיהיה לא נוכל כלל להקל בזה אחר שלא מצינו
 בשום מקום בחז"ל, ראשונים ופוסקים שנתנו שיעור אחר מ"כנגד כתפיהן",
 ומבואר כן בהדיא במבי"ט ובאר שבע (דלהלן), ובמור וקציעה (ה"ל בתמונה ו'), ועי'
 שם עוד דכן משמע בראב"ד ושאר פוסקים הנ"ל.

שהרי כשמתנועע כלפי מטה כל היד כולל הכפים הם תחת גובה הכתף, ורק
 דיש לדון קצת שלשון המשנה "כנגד כתפיהן", ואולי י"ל דכשהגוף נוטה כלפי
 מטה סוף סוף גם זה "כנגד", אך באמת מתני' מיירי בעומד [כדינין], ויותר נראה
 דאורחא דמילתא נקט, וכוונת התנא דבעינן "גובה הכתף" [שהרי אם יטה גופו עד
 הארץ באופן שידייו יהיו כנגד הכתף ולמטה לארץ, בוודאי לא יהא כשר], ולכן לדינא היא
 שאלה קשה וכפי שהשיבוני הגר"נ קופשיץ והגרמ"מ לובין שליט"א, ובוודאי
 צריך להקפיד בזה שהוא ספק בדאורייתא, ולא הוי ניח"ל לגאונים שליט"א
 תנועה זו, ואף שאלו "למה צריכים להתנועע" [והרי בשו"ע (סמ"ה) כ' רק התיבות
 שהפכים פניהם לצפון ודרום, ובמ"ב (קס"ח) שתתפשט הברכה לאנשים העומדים בצדיהם,
 ותו לא], ומהגר"ר אביגדור נבנצל שליט"א שמעתי דגם בכה"ג פסול.

כפים מלבד להקים דנשיאת היד (וכתבאר בתמונה א'), ולא איירו כלפי הלעיכובא.

ועפ"י גם הוסיף לבאר במוב"ט, לבוש ובאר שבע דהגם ששיעור "נגד כתפיהם" הוא משום שרק ע"י נקרא נשיאות כלפי ראש היד (הזרוע), ואכן בדבריהם באו לפרש הדין המבואר במתני' ש"נשיאות את ידיהם כנגד כתפיהם", דהאופן לקיים מצוה כתיקונה הוא בהגבהת כל חלקי היד לגובה הכתף, אך כיון שמוכח בספרי, בגמ' ורמב"ם דהלעיכובא הוא רק הכפים, ע"כ דכותנתם רק לומר דלכך אף כאשר נשיאת הכף מנטאת את נשיאת שאר חלקי היד צריך להגביהה ואף לעיכובא לשיעור זה, ואין מקור בדבריהם לומר דלעיכובא הוא להגביה גם הזרוע לכנגד הכתף, עכ"ל, אך ביקש להוסיף שאינו אומר כן בשום פנים להלכה למעשה ושההוראה לרבים מסודה לגדולי הוראה, (וסמכו של מורי ורבי שליט"א הובא במאמר המודפס).

ואמנם מצינו ברדב"ז (ד"ר השונה ב' אלפים ק"ו) לענין כהן שנקטעה ידו שכתב דאין לפסול משום שאינו יכול לפרוס כפי' ד"ל, וליכא למימר דטעמא הוי משום דאין יכול לפרוש את כפו, דאין זה מעכב וכו', ע"ש, ומבואר שסבר דמטייקר הדין כהן שנקטע כף ידו יכול לעלות שהרי יכול לישא זרועותיו, ובוה יקיים דין הנשיאה (ורק פסלו משום טעם אחר דמסתכלין בידיו), והיינו דמש"כ (במת"י ח"ג) "דבעינן תרתי נשיאות ידים ונשיאות כפיים" אינו לעיכובא, ושור' בספר ואני אברכם (ע"פ ק"ח) ועוד שצידדו כן ברדב"ז, וכן כתב מעצמו בשו"ת באר משה (ח"ד סי' י"ח) להלכה [אך לא למעשה, ע"ש], ואפשר שאם היה רואה לרדב"ז היה מוכרע כן אף למעשה, וגם עפ"י למדנו דאין הנשיאות דווקא בכפיים, אלא גם צריך לישא הזרוע, ולכן אף שהנשיאות מעכבת ובנקטע כף ידו אינו יכול לישא הכף מ"מ יכול לעלות מעיקר הדין ע"י נשיאת הזרוע [ואמנם במאמר המודפס הובא אפשרות אחת שפירשו כמה אחרונים ברדב"ז, אך נשאר בתמיהה רבוא בדבריו, ואכ"ט].

אך שוב הראני אאמו"ר שליט"א מספר שפע טל (בהקדמתו - והיה בן דודו של השל"ה הקדוש) שכתב לשאול, ולמה לא אמרו לשון נשיאות ידים שהרי ידים הם נושאים והכף מעצמה נשוא עם הידים, אלא שרצו לרמוז לנו כי עיקר השלימות והברכה תלו בכ"ף הרחמים כ"ף הזכות כ"ף השלום כאשר נבאר, ואם אין כ"ף ח"ו אין כלום וכו', עכ"ל, ולדבריו מבואר דנקרא "נשיאות כפיים" לומר שגם חלק הכפים

במוב"ט (ק"ח ספר הל' הפילה סי' ו) והבאר שבע (מטה ל"ג) כתבו, נושאין את ידיהם כנגד כתפיהם דבהכי הוי נשיאות ידים, דכל הזרוע נקרא יד דכתיב וקשרתם לאות על ידך דהיינו זרוע, ולמטה מן הכתפים לא מקרי נשיאות ידים דהיינו מקום היד ממש הלכך צריך להגביהם כנגד כתפיהם, עכ"ל, וכע"ז בלבוש (סי' ט"ב) ש"כ ואמרו חכמים שאין צריך יותר למעלה מכנגד כתפיהם שזהו נקרא נשיאות למעלה, ו"ל למעלה ממוקם יציאתו מן הגוף דהיינו הכתף, ע"כ, וכבר נתבאר (בט"ו י) התכרח מדבריהם דבעינן להגביה כל היד של תורה מגמ' ומסברא.

ואמנם ע"י באבני נזר (א"ח ל"א) בכהן שנקטעה כף ידו שרצה לחדש ע"פ לשון חז"ל שאמרו "נשיאות כפיים" ולא "נשיאות ידים" דלא בעינן אלא כפיים, ובלא כפיים בוודאי שאין ברכה, אך כבר קדמו הרדב"ז (פתי" א"ח ח"א סי' י"ט) בקושיה זו, ותייקר "דבעינן תרתי נשיאות ידים ונשיאות כפיים", ע"ש בדבריו ובדברי תלמידיו מהריק"ש וברכ"י (והעיקר מדבריהם לעיל בענין לתמונה י), ובהדיא גם בדבריהם דהיה פשוט אצלם שצריך לישא גם זרועותיו, וכדעת המב"ט ובאר שבע. שוב הראוני בספר ציון הלכה (פ"ל ע"ב סי' ט"ט) שהביא מהגר"ש"א (בשיעור מטה) דדברי האבנ"ז מיוחדים מאוד וכו', ע"ש.

אך מורי ורבי הגאון רבי דניאל וולפסון שליט"א כתב במכתבו להעמיד ראיית האבנ"ז לעיקר [כלפי בד"עבד], ותורף דבריו, דהגם שחובה גמורה על מי שאינו אנוס היא לעשות כדן ולהגביה כל הידים כנגד הכתף, מ"מ כיון שבמקור הדין בספרי ובגמ' (מטה ל"ח) כאשר נשנו התנאים לעיכובא במצוה איתא "כה תברכו נשיאות כפיים", וכן בלשון הרמב"ם וטוש"ע (סי' ז') "אין מברכין אלא בנשיאות כפיים", הרי יש כאן הוכחה גדולה מאוד דהתנאי לעיכובא הוא רק ה"כפיים", ולכך לא כתב המג"א (ק"ח סק"א) וכו"ב דהוי לעיכובא אלא בסי"ד דאיירי להדיא בנשיאות כפיים, ולא בסי"ב דאיירי בנשיאות ידים נגד כתפותיהן, והגם שקיום המצוה כתיקונה הוא בוודאי בהגבהת כל היד ממש לגובה הכתף וכמו שאהרן הכהן עשה כדכתיב "וישא אהרן את ידיו", ומבואר במשנה ובפוסקים, מ"מ ע"כ לומר דקים להו לחז"ל דבדיעבד הגבהת הכף לבדה יכולה לבטאות את נשיאת כל היד לענין ברכה [וכמש שהשמת ספו של יעקב אבינו על ראש אפרים מנטאת כלל יד ימינו כמבואר בפסקין], ועפ"י ביאר כונת הרדב"ז והברכ"י באו"א דכותנתם רק לפרש דאף כלפי המצוה לכתחילה יש קיום נוסף בנשיאות

כלל בהוספת התנא לתיבת "ידיהם".

ודעת הגאון רבי נתן הכהן קופשיץ שליט"א למעשה דאם אינו יכול להגביה כל הידים שלא יעלה לדוכן [בברכה], וכן שמעתי מעוד מן החכמים הגאונים שליט"א וגם הגר"ז ז"ה שליט"א (מראשי ישיבת מאור התלמוד) הוסיף שכתב בזה מאמר (מוריה גליון ז' ח' שס"ז-שס"ח אלול תשע"א), ומצוה גדולה לעורר בזה דבפשטות לעיכובא מדאורייתא הוא, (והעתקתי מדבריו בהמלצת החכמים), וכן הסכים עם הדברים הגאון רבי חיים אקרמן שליט"א (ראש הישיבה הגדולה ביתר), דלעיכובא הוא (ומכתבו הובא במאמר המורחב קובץ שערי ציון ח"ו עמ' תתל"ה), והמלצות החכמים הגאונים שליט"א הובאו בסוף הדברים, ואם כי כאמור מו"ר הגר"ד וולפסון שליט"א ס"ל דע"כ אי"ז לעיכובא וכתבאר (בהערה לתמונות ו' ז'), אך מ"מ לענין הלכה למעשה ביקש לומר שאינו אומר כן בשום פנים להלכה למעשה, וההוראה לרבים מסורה לגדולי הוראה, ואיך שיהי' אמר ג"כ שחובה גמורה היא למי שאינו אנוס לעשות כדן להגביה כל ידיו.

ושוב שמעתי מכהן א' שהגר"ח גריינימן זצ"ל העירו על דבר זה שצריך להגביה באופן שכל היד יהי' בגובה קצת למעלה מן הכתף (וכמדומה דכוונתו ע"ד הנתבאר בהערה לתמונה 1), ועוד שמעתי מכהן אחר שהאדמו"ר מערלוי הג"ר יוחנן סופר זצ"ל העיר לו באמצע ברכתו ביוהכ"פ "להגביה כל הידים". עוד הראוני בספר ציוני הלכה שהביא מהגרי"ש אלישיב זצ"ל דהכהנים שאינם מגביהים הזרועות - הם עושים שלא כדין, וביתר הרחבה ע"ש בדבריו.

למאמר המורחב בצירוף מכתבו של מו"ר הגאון רבי דניאל וולפסון שליט"א: עי' קובץ שערי ציון ח"ו היו"ל ע"י כולל אמרי יושר (ירושלים).

הם לעיכובא, וזהו תירוץ נוסף למה קראו המצוה "נשיאת כפים". ומ"מ משמע שחולק על הרדב"ז דלא סגי בהגבהת הזרוע, ולדינא עדיין יל"ע בצירור זה של כהן שנקטע כף ידו.

ושוב שמעתי מהגאון רבי דוד הכהן מונק שליט"א (רב בית ההוראה לטהרת הכהנים) שבא קמיה הגריש"א זצ"ל לשאול על כהן שנולד עם חלק הזרוע עד אחר המרפק [וחסר לו הכף וכמעט כל הקנה] רח"ל, ואחר שהציגו בפניו לדברי האבנ"ז ודברי הבאר משה, אמר הגריש"א זצ"ל שגם חלק הזרוע הוא "יד" וישא ידיו בברכה, ע"כ, ולכאו' אם היה חושש לצד דרק בעינין לחלק ה"כפים" בוודאי לא היה יכול לעלות, ועכ"פ בברכה, ומוכח דסבר ככל הנתבאר דכל הזרוע נקרא יד, ואמנם הוסיף הגריש"א דרק בצירור שנולד כך יכול לעלות [א.ה. ועיין שו"ת חוות יאיר (קס"ז) ושו"ת צמח צדק (לובאוויטש או"ח סי' ז') וארבע"ח (סי' כ"ז, א')].

ועי' גם כה"ח (קכ"ח סקע"ז) שיישב דעת המקובלים עם המשנה באופן זה. גם מצאתי בספר דעת כהן (האדמו"ר מספינקא זצ"ל סי' ז', ד') שכ' דדבר פשוט דלא מקרי נשיאת כפים רק אם פושטים ידיהם ונושאים אותם דווקא עד כנגד כתפיהם בלא שום שינוי אחר. ובאמת, הרוצה לדקדק לשון השו"ע מהמשנה "מגביהין ידיהם כנגד כתפותיהם ופושטים ידיהם... ופורשים כפיהם" וכו', יראה גם דלא נוכל לומר שלא הוזכר דין זה [הן מלשון "ידיהם" והן משינוי הלשון "ידיהם - כפיהם"], ודו"ק היטב דהגם שבכל מקום קראו חז"ל למצוה "נשיאת כפים" (וכטעמים הנ"ל מהרדב"ז והשפע טל או מטעם אחר, וגם בציוני הלכה שם כ' מהגריש"א זצ"ל ח"ל, ומלשון חז"ל נשיאת כפים קשה להוכיח, ע"כ), מ"מ בסוטה (ז', ו') שינוי לומר "ברכת כהנים כיצד - מגביהים ידיהם כנגד כתפיהן", וביותר בתמיד (ז', ב') "במדינה הכהנים נושאים את כפיהם - ידיהם כנגד כתפותיהם", ע"כ, ואי נימא דסגי בכפיהם אין הבנה

היוצא מכל זה:

דבודאי יש לחוש לקיום מצות עשה זה של ברכת כהנים כתיקונו (והמבטלו כעובר בג' עשה (קכ"ח, ב')), שכל הזרוע תהיה נשואה אל מקום יציאת היד שהוא "כנגד כתפיהן", (תמונות א', ב', ג').

ולכן:

א. אם מגביה כפות ידיו מתחת גובה הכתף (תמונה ד') הוי ברכה לבטלה ולא קיים המצוה לכו"ע.

ב. אם אין כל חרוץ בגובה הכתף (תמונה ה' - ז') לדעת כמה מן החכמים הגאונים שליט"א (וכפי שחזאר בהטלשתיים בעמודים 6-7) לא יצא יד"ח המצוה, ולכה"פ הוי ספק דאורייתא לחומרא¹. אך דעת מו"ר רה"י הגאון רבי דניאל וולפסון שליט"א דבדיעבד אינו מעכב, אך שוב ביקש שבשום אופן לא יסמכו כן למעשה ובפרט כנגד דעת גדולי ההוראה שליט"א, ושאיך שיהי' חובה גמורה היא ומצוה כתיקונה למי שאינו אנוס להגביה גם הורוץ לגובה הכתף.

ג. כל שלא יצא עובר בביטול עשה שהוא כג' עשין וברכתו לבטלה².

ד. אם חלש הוא שאין בכחו לישא כפיו כבר כתב המ"ב (קניח סקני ג"ח) שלא יעלה לדוכן שהרי בדיעבד מעכב, ורק אם יכול להגביהם לשעה מועטת בשעת אמירתו התיבות ויניח בין תיבה לתיבה יעלה, ע"ש [ויתפרשו דברי המ"ב כל אחד כשיטתו כמבאר בסעיף ב'].

ה. וצריך הזרות יתירה כג"ו לפי שהתפרש בין "כנגד הכתף" ל-תחת הכתף הוא שיעור מועט! (תמונה ב'-ג'), והגר"ב קופשיץ שליט"א הורה למעשה שישגביה חיד בשיסוע כלפי מעלה בכדי שגם הורוץ וגם אצבעותיו יהיו גבוהים כנגד הכתף, ואפשר שיש לסמוך על שיעור עובי חיד, דהיינו מגובה הכתף עד בית השחי כאשר כל חלקי חיד נשואים למעלה, וכן ס"ל הגאון רבי אשר וייס שליט"א (ישי"י בהמלצתו), אך מהגרמ"מ לובין שליט"א שמעתי דהיא שאלה קשה וצריך עיון גדול, ומהגר"א נבנצל שליט"א שמעתי דפסול (וכתבאר בתמונה ה' ובתורה שם), וכנ"מ אפשר להגביה הידים יותר כמבאר בראב"ד (תמיד ל"ג) ועוד, ולא מצינו חולקים לפסול (תמונה א').

ו. בכלל זה יש לשים לב שבתיבות שאין הוסכין פניהם לצמון ולדרום [ה', יאר - ה' - פניו, ישא - ה' - פניו - וישם] באם יתנועע, בקל מאוד הורדעות והכפות ירדו מתחת גובה הכתפיים, ובאופן זה אפשר שאינו יוצא ידי חובת המצוה (מג"ל בתמונה ה' ובתורה שם).

ז. מפני דוחק מקום יש ליתר שלא לעמוד בקירבה לכתן שמאחוריו באופן שימנע מחברו להושיט ידיו.

¹ וכששאלתי להגאון רבי זאב פהן שליט"א למה המ"ב לא הביא דין זה, השיב, שראה בעצמו בחז"ל דהיה זה פשוט אצל כולם ממש שנשואים כל חיד, והמ"ב לא העלה ברעתו על טעות שכזו, ורק כשנתחדש הישוב בא"י המחוללים בצפיפות במקומות קטנים וביותר בישיבות הק"י שלא היה מקום מספיק ובאפי"ס שם חלקי חיד חסר, כדי שיוכלו לפרוש ידיהם, הוא הנורם הגדול למכשול וטעות זו, ובכלל זה רחיסרון הידיעה בהלכה זו שאינה מפורשת בפוסקים ובכ"כ שישן סמלים בישום ודאי דין כדארייתא לביבאג, וגם תנאייה בפשיטת הידים יותר קשה, וזה שנתערער דין פשוט זה, ולכן לא הקפידו בזה, וכע"ז שמעתי מהגר"ג קופשיץ שליט"א, ועוד שמעתי מהגר"י בן ציון הכהן קוק שליט"א דכשתגיע לגיל מצוית שאל להגרש"ז אישעבאן זצ"ל איזה חלק מהרד צריך להגביה, וענה לו בחביבות "אני לא סוף, ואינו יודע הלכות אלו, אחת כהן יעליך ללמוד דינים אלו", ע"כ, וגם הביא בספרו (פני חסד) שהגר"ק זצ"ל ביקש לשאול מחמו הגרש"א זצ"ל לידע דין זה, ולמדנו מכאן שגם אצל גדולי החכמים הלכה זו לא היתה ידועה ופשוטה.

ואכן בירדתי אצל עשרות כתיבים, מרחם, ממשפחות רבנים בא"י, ועוד מכהנים בני תורה בחז"ל אשר ידוע להם כבידוד שאותוים הם כמנהג אבותיהם, ומעדותם התחזקה בי ההבנה שהמנהג הפשוט הוא, לפחות בקהילות אשכנז, להגביה כל חיד, והגבחת הנפיים בלבד הוא המנהג החדיש.

הנה שמעתי מהגאון רבי הנרן פאדווא שליט"א (זה קהילת פשוטי הית-בליים שבין עושים בקהילת אמשטרדם (Amsterdam) וכך עושים בציריך (Zurich) ואף הפנה אותי לכות מודקדק טאוד כמנהגי יוצאי גרמניה וקדם לברר אצלו הידוע לו בזה, ואטר בפשיטות שכך מנהג קהל עדין ישרון (הגב"מ דירוש - סמוך ד"ר - ידע) ועוד שמעתי ממשה הרבנים הקהלים לבית ארנטרדי שכך המנהג פשוט אצלם "ולא היה ה"א אחרת", וכן שמעתי מכהנים אחרים בפשיטות דרך מנהג לונדון, מנציטטר, וגייטסהד (Amsterdam), ומנהג אנטוורפן (Amsterdam) וכן שמעתי בפשיטות דרך המנהג פשוט בליקוד, סאטמאר ועוד קהילות אחרות, וכך העידו לי אף על קהילות גור ואלכסנדר ועוד, הרי פשוט אצל כולם ששואים כל חיד כאשר נובה כל חיד כולל המרפק בגובה הכתף ואף שאינם יודעים כלל לסוכי, וגם כמה וכמה מתוכם אמרו שדרכם להגביה חיד בשיסוע מעט כלפי מעלה (ואף שפיר טפי להסתבר לעיל תמונה א' ברכ"ב ע"כ מדייקין, וביתר הלבשה, מבי"ט ובאר שבע).

וכמוכן, שע"פ הבידוד האמור לא נוכל לסמוך כלל על תירוץ של "מהגים העולם" או "מנהג בית אבא" וכיו"ב (וחיבה וכל אמת אצל ירושלים ע"י סיבד מנחה נאיל) מה גם שכהנים רבים אינם יודעים היאך אבותיהם נשאו כפיהם, גם לתלות במה שלא ראינו מוחים על כך לא נוכל, שהרי כתב המ"ב (סקני"ש) שגם העם לא יסתכלו (ואפי' פשוט שסמכים במליון משועם היסח הדעת).

ולא בירדתי כ"כ במנהגי הספרדים אחר שבדברי הארז"ל מתפרש לעשות באופן אחר, ופירשו בו כמה וכמה דרכים, ועיקר הדבר שהחמירו להגביה יותר כנגד הראש ולמעלה מכתפיהם, ואני לא באתי כמוד ואין עסקי בגמירות, אך מהגאון רבי אשר וייס שליט"א שמעתי דלמטה ריהטא נראה דכיון שאין ראייה שהארז"ל חולק לכן גם עליהם לעשות כדעת רוב הפוסקים, ואף הבה"ח ת"ל פירשו כדעה רוב הפוסקים וכפי שביארנו הבאר משה הג"ל שבאר רק להוסיף ולהגביה יותר מהמבואר במשנה, וכפי שכתב הנא"ח (עמוד 20) פירוש תוספתין ז"ל, יגביהו ידיהם למעלה מכתפיהם שיהיו ידיהם כנגד ראשם ממש וכי, ע"כ, וכן כתב לי הראש"ל הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א (הדבאר ה"ח בהמלצת החסידים) ועין לדברי אביו הגאון זצ"ל, ושם נאמרו שכל חיד שפיר"י ב' דעיקר דברי הארז"ל להחמיר כראב"ד דטפי עדיף שיהיה חומרא דמקדש ופי' חיד המצוה א"ל, וגם הגאון רבי שלמה ידידיה ועפראני שליט"א כי בהמלצתו בזה"ל, לשיטת רוב הפוסקים בעיני שכל חיד כולל הורוץ תהא מוגבהת כנגד כתפיהם, ע"כ.

² ושמעתי מנה"ג דע"פ הג"ל כשהוא ש"ץ ומכיד בכהנים העולים שאיום עושין כדן, אומי לעצמו בשעת הברכה "או"א ברכנו" וכו' עד "עם קדושיך סאמורי", ואח"כ אומר לכהנים "ברוך וגו'.

המלצות הגאונים הגדולים שליט"א:

(כפי סדר קבלתם)

מסקנת מאמרו של הגאון רבי זאב קהן שליט"א
(סראשי ישיבת מאור התלמוד - סודרה אלון הנשיא)

ומכל הליך טובה דרך נשיאת כפים מהית
דוקא בנשיאת כל הודו, ומאחר דרך נשיאת
כפים הוא לעיסובא במצות ברכת כהנים
וימבואר שם במשנה פ"ק ג'ו פשיטא דלכל
הדעות תגיל נשיאת כפים בלבוז הזה ביטול
מיז וברכה לבטלה של ברכת המעדה.

ראונו את המאמר הנאמר להלן לאור כבודו של רבי
זאב קהן שליט"א אשר כל הדברים שהם נכונים
ועליון הם המצויים והראויים מאד כפי מה שכתב
הגאון רבי זאב קהן שליט"א אשר כבודו ופניו
לכבוד יתקבלו מהם שיהיו לכל העולם והוא כל
העולם יודע.

ברכת כפי -
נתן הדת המעשה

דבר המעשה כפי זה דברים הנכונים והנכונים
כל יודע כי המעשים הם הנכונים והנכונים
כל יודע כי המעשים הם הנכונים והנכונים

ברכה
שמה שיהיה חסד
רבי זאב קהן שליט"א

הרב משה חיים קאסרין
בית המדרש הגדול
אזור תלמוד - תש"א

לכבוד רבי זאב קהן שליט"א

בשם רבי זאב קהן שליט"א
אשר כל הדברים שהם נכונים
ועליון הם המצויים והראויים מאד כפי מה שכתב
הגאון רבי זאב קהן שליט"א אשר כבודו ופניו
לכבוד יתקבלו מהם שיהיו לכל העולם והוא כל
העולם יודע.

ברכה
שמה שיהיה חסד
רבי זאב קהן שליט"א

Shalom Yehoyeh Zehava
תלמוד תלמוד תלמוד
בית המדרש הגדול - תש"א

הרב משה חיים קאסרין
בית המדרש הגדול
אזור תלמוד - תש"א

ברכה
שמה שיהיה חסד
רבי זאב קהן שליט"א

ברך תבנות כל חיד סלל הודו ברכת כהנים

דע כי הודו נשיאת כפים כבודו ופניו
לכבוד יתקבלו מהם שיהיו לכל העולם והוא כל
העולם יודע. וזהו שכתב הגאון רבי זאב קהן שליט"א
אשר כל הדברים שהם נכונים ועליון הם המצויים
והראויים מאד כפי מה שכתב הגאון רבי זאב קהן שליט"א
אשר כבודו ופניו לכבוד יתקבלו מהם שיהיו לכל
העולם והוא כל העולם יודע.

הרב משה חיים קאסרין
בית המדרש הגדול
אזור תלמוד - תש"א

לכבוד רבי זאב קהן שליט"א

ברכה
שמה שיהיה חסד
רבי זאב קהן שליט"א

Rabbi Samuel David Gross
Deak Kofel Heli Isnel
Rabbi Of Chavdeh Gur - Ahdod

הרב שמעון דוד הקהן שליט"א
הרב שלום ב"ר ישראל
רב חסידי - אשדוד

ברכה
שמה שיהיה חסד
רבי זאב קהן שליט"א

ברך תבנות כל חיד סלל הודו ברכת כהנים
דע כי הודו נשיאת כפים כבודו ופניו
לכבוד יתקבלו מהם שיהיו לכל העולם והוא כל
העולם יודע. וזהו שכתב הגאון רבי זאב קהן שליט"א
אשר כל הדברים שהם נכונים ועליון הם המצויים
והראויים מאד כפי מה שכתב הגאון רבי זאב קהן שליט"א
אשר כבודו ופניו לכבוד יתקבלו מהם שיהיו לכל
העולם והוא כל העולם יודע.

ברכה
שמה שיהיה חסד
רבי זאב קהן שליט"א

היכל תל אביב
בנין 2
פנינת הדורות 171

3111

מסמך חתום לברית כותבים

למען תהיה סמכותם המלאה של שני הצדדים להחליט ולהחליט על כל מה שיתקדם
בשם הברית בין שני הצדדים ומה שיתקדם להם בהתאם למען הברית ומה שיתקדם
בשם הברית ומה שיתקדם להם בהתאם למען הברית ומה שיתקדם להם בהתאם למען הברית

אין תהיה רשות לבן לזמן ולזמן אחר לערוך לעצמו זמן ומה שיתקדם להם בהתאם למען הברית
בשם הברית ומה שיתקדם להם בהתאם למען הברית ומה שיתקדם להם בהתאם למען הברית

החלטת הברית והחלטת הברית, כי תהיה רשות לבן לזמן ולזמן אחר לערוך לעצמו זמן
והחלטת הברית והחלטת הברית, כי תהיה רשות לבן לזמן ולזמן אחר לערוך לעצמו זמן
והחלטת הברית והחלטת הברית, כי תהיה רשות לבן לזמן ולזמן אחר לערוך לעצמו זמן

בכבוד רב
לראש הברית

עמרוס פריד

בני בייק

גמר

מסמך חתום

ט"ו לחודש של חודש תשרי מנגד החתמים אדם אין כל חודש
בבגדה הכתף לא יוכל לברך ברכת כהנים במבואר בערבון (אין) שלשן
התורה יד הא עם הכתף ואמנם מציון בשלח אבני נזר א"ח (לא)
שמוכרז למה שהעיקר זה כי היו אך העיקר להלכה הא ששני של
חודש היה מנגד החתמים (עין רדב"ז בשלח מכתב יד (מי יא)
וקרית שטר הלכות תפילה (מקד יד) ובאר שבע שמה (לחן) גדלי זה
הא בשלח מצאת עשה וברכה לבגולה של ברכת המצוא וכו' שהארץ
בה הרב

לראש הברית

חתימת משה לוי
1900

גמר 12 1900

Handwritten Hebrew text:
היכל תל אביב
בנין 2
פנינת הדורות 171

בדין שנת הברית כותבים או שנת הברית כותבים או שנת הברית כותבים
בדין שנת הברית כותבים או שנת הברית כותבים או שנת הברית כותבים
בדין שנת הברית כותבים או שנת הברית כותבים או שנת הברית כותבים

חתימת משה לוי
1900

Handwritten Hebrew text:
בדין שנת הברית כותבים או שנת הברית כותבים או שנת הברית כותבים

תמונה ג'
דרכו דמינו למחילתו, אך כבוד
היהוה ויהיה כבודו מלא תמיד

תמונה ב'
למנוח כבוד

תמונה א'
למנוח כבוד

תמונה ז'
דמינו

תמונה ו'
דמינו

תמונה ה'
דמינו (אוליב וסרן) במחיצות
היהוה כבודו מלא תמיד

תמונה ד'
למנוח כבוד
כל מה שהיהוה

דברי הנאון רבי יצחק אייזיק שר זצ"ל בספר לקט שיוות מוסר (הוצאת מוסד הרבנות) שנאמרו בתש"ח - במלחמה, והביאם הנאון רבי משה הלל הירש שליט"א בתקופתנו (השני תשס"ד):

ברכת כהנים - העבודה היחידה שנשארה לנו מעבודות המקדש, וכבר עמדנו פעם לבאר, שעלינו להאמין בכחה של ברכת זו... וצריכים אנו לדחוף אחריה בכמהותה ולהאמין אליה בהדרת קודש וביראת כבוד, בדרך שהיו ישראל מאמינים בהחילו לקול ברכת כהנים במקדש, ובוודאי לעת הזאת, כאשר אנו עומדים ומתפללים אל ד' בתקוה לישועתו, עלינו לשים על לבנו מה המה הכוחות האמיתיים, אשר בזכותם יצאו כל העומדים במלחמה - בחבטתו... בחבטתו התפלל בתקוה נאמנה בד' ובישועתו, בת ברכת הכהנים אשר עליה הובטחנו בתורה וישמו את שמו על בני ישראל ואני אברכם", ופחה של תורה, אשר היא הערובה להגן ולהציל לגבור ולנצח במלחמה וכי'.

בתרגום יונתן שיר השירים (ג. ד.) על הפסוק "הנה מטתו שלשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל" - וכמא אין כהניא בעדן דפרסין ידחון, וקיסין על דוכניהון, ומברכין לעמא בית ישראל בשתיין אתין דמסירין למשה רבהון, ובהויא ברמא מסחרא להון כשור רם ותקית, ובה מתגברין ומצלחין כל גבורי ישראל" (פירוש: כמה ימים הכהנים בזמן שהם פורסים ידיהם ועומדים על דוכנם ומברכים את עם בית ישראל בששים אותיות שנמסרו למשה רבם, וכאותה ברכה מקיפים להם (לישראל) כריסה גדולה וחזקה, ועל ידה מתגברים כל גברי ישראל).

הנה לימדנו חז"ל כי המה הלוחמים האמיתיים ומהו הכח האמיתי העומד להם לישראל בשעת מלחמה לגבור ולנצח על כל האויבים, ומן הדברים אנו למדים מה רב כוחה של

נתיב בעילום שם להצלת התורם וב"ב

ולע"ג אבי מורי הרב שלמה זרד בן יצחק ז"ל
ולרפואת אמי מורתי הנה ביילא בת מאשא שתחי'
ולע"ג חמי יוסף בער בן חיים ז"ל
ולרפואת חותי דבורה בת פנינה שתחי'
ולע"ג יעקב יצחק בן חנה ז"ל